

BILAGA 6

2019-05-06

Vattenskyddsområde Hjälmarens

Motiv till skyddsföreskrifter

Petroleumprodukter

Naturvårdsverkets allmänna råd

"I föreskrifter för ett vattenskyddsområde bör, för primär skyddszon, föreskrivas att hantering av petroleumprodukter inte får förekomma annat än för att försörja bostads- och jordbruksfastigheter med olja och att det i sådana fall krävs tillstånd. För sekundär skyddszon bör föreskrivas att det krävs tillstånd för sådan hantering av petroleumprodukter som på kort eller lång sikt kan motverka syftet med skyddet. Myndigheten bör ange i föreskrifterna vilken hantering som avses."

Projektgruppens förslag

	Primär skyddszon:	Sekundär skyddszon:
	Hantering av petroleumprodukter i större mängd än 50 liter får inte förekomma utan tillstånd. <i>Undantaget från kravet på tillstånd är:</i> - befintlig hantering av petroleumprodukter för uppvärmning av bostads- och jordbruksfastigheter.-transport av petroleumprodukter på väg.-tankning av fordon-drivmedel och andra petroleumprodukter i fordon (inkl. båt och arbetsmaskiner) nödvändiga för fordonets drift. Undantaget gäller inte för fordonsvrak.	Hantering av petroleumprodukter i större mängd än 250 liter får inte förekomma utan tillstånd. <i>Undantaget från krav på tillstånd är:</i> - befintlig hantering av petroleumprodukter för uppvärmning av bostads- och jordbruksfastigheter.- transport av petroleumprodukter på väg.- tankning av fordon- drivmedel och andra petroleumprodukter i fordon (inkl. båt och arbetsmaskiner) nödvändiga för fordonets drift. Undantaget gäller inte för fordonsvrak.
	Tankning av arbetsfordon i fält får inte förekomma utan anmälan.	Samma som i primär skyddszon.

Motivering

Restriktionsnivån i föreslagen föreskrift för primär skyddszon är lägre än i Naturvårdsverkets allmänna råd (2003:16) om vattenskyddsområden. I primär skyddszon har projektgruppen valt tillståndsplikt istället för förbud. Inom skyddsområdet finns exempelvis hantering av petroleumprodukter på ön Valen som projektgruppen ej önskar förbjuda eftersom den är en förutsättning för boende och verkande på ön. Med tillståndsplikt bedömer projektgruppen att sådan hantering kan regleras och villkor föreskrivas så att kommunen kan vara säker på att miljöaspekter beaktas och att nödvändiga skyddsåtgärder vidtas.

Enligt Naturvårdsverkets föreskrifter (2017:5) om skydd mot mark- och vattenförorening vid lagring av brandfarliga vätskor gäller i vattenskyddsområde krav på att cisterner i och ovan mark ska ha ett sekundärt skydd samt att det är förbjudet att hantera mer än 250 liter brandfarliga vätskor och spilloljor utan sekundärt skydd inom vattentäktzon, primär och sekundär skyddszon i ett vattenskyddsområde.

Hantering av petroleumprodukter i mängder över 250 liter utgör en beaktansvärd risk för vattenförorening. Projektgruppen anser det vara motiverat att ha tillståndsplikt i sekundär skyddszon för att på så få vetskap om var den här hanteringen sker och får på så sätt även möjlighet att föreskriva andra försiktighetsåtgärder utöver sekundärt skydd.

Läckage av drivmedel från avregistrerade fordon såsom fordonsvrak, folkracebilar eller liknande anses utgöra en risk för vattentäkten. Därav borde det säkerställas att läckage från dessa amlas upp med täckmatta eller dylikt.

Bekämpningsmedel

Naturvårdsverkets allmänna råd

"I föreskrifter för ett vattenskyddsområde bör föreskrivas att i primär skyddszon är hantering av kemiska bekämpningsmedel förbjuden. För sekundär skyddszon bör föreskrivas om krav på tillstånd för hantering av kemiska bekämpningsmedel."

Projektgruppens förslag

	Primär skyddszon:	Sekundär skyddszon:
	Hantering av kemiska bekämpningsmedel inom 20 meter från vattendrag och sjö, samt inom 6 meter från täckdickningsbrunnar, är förbjuden. För hantering av kemiska bekämpningsmedel inom övriga delar av den primära zonen krävs tillstånd. <i>Undantaget från förbud och krav på tillstånd är:</i> -hantering av kemiska bekämpningsmedel inomhus.-hantering av medel för bekämpning av skadedjur för normalt husbehov utomhus.	Hantering av kemiska bekämpningsmedel får inte förekomma utan tillstånd. Undantaget från krav på tillstånd är: - <i>Undantaget från förbud och krav på tillstånd är:</i>-hantering av kemiska bekämpningsmedel inomhus.-hantering av medel för bekämpning av skadedjur för normalt husbehov utomhus.- transport av kemiska bekämpningsmedel på väg.
	Jord- eller vattenslagning av med bekämpningsmedel behandlade plantor är förbjuden.	Vattenslagning av med bekämpningsmedel behandlade plantor är förbjuden.

Motivering

Projektgruppen anser att en lägre restriktionsgrad än Naturvårdsverkets allmänna råd NFS 2003:16 kan accepteras med motiveringen att vattenskyddsområdet endast utgör ca 7 % av vattentäktens tillrinningsområde. Råvattenintaget är beläget i norra delen av Storhjälmaren, det bör ske en beaktansvärd utspädning av tillrinnande vattendrag norrifrån innan vattnet når råvattenintaget. Vidare har inga kemiska bekämpningsmedel påvisats i råvattnet eller i dricksvattnet. Emellertid har endast ett begränsat antal analyser genomförts. Trots att endast ett begränsat antal analyser har utförts indikerar frånvaron av bekämpningsmedel att befintlig hantering inte medför en oacceptabel påverkan på råvattnet.

Mot bakgrund av ovan anser projektgruppen att spridning inom delar av den primära zonen skulle kunna vara möjligt. Emellertid måste tillstånd sökas. Vid tillståndsprövningen kan den kommunala nämnden som handlägger miljöfrågor ta hänsyn till marklutning, jordart, dos och typ av bekämpningsmedel, bomhöjd, etc, och göra en bedömning av om spridning kan ske utan risk för vattentäkten. Övrig hantering så som lagring, tvättning av sprutan etc anser projektgruppen vara olämpligt inom hela den primära zonen varför förbud valts för detta.

Avståndet till vattendraget/sjön påverkar sannolikheten för spridning till vattendraget/sjön genom vindavdrift och direktavrinning på markytan. Projektgruppen har ansatt just 20 m mot bakgrund av nedanstående.

I Naturvårdsverkets allmänna råd (97:3), angående spridning av kemiska bekämpningsmedel, anges att, om det inte på grund av andra vidtagna försiktighetsåtgärder eller att markförhållandena är sådana att det är uppenbart att mindre skyddsavstånd räcker, det minsta avståndet till sjöar och vattendrag bör vara 6 m, räknat från strandlinje för högvattenyta eller överkant strandbrink.

I Naturvårdsverkets allmänna råd 97:3 anges vidare att i de fall det råder tveksamhet kring hur stort skyddsavstånd som ska hållas bör grundregeln vara att ha säkerhetsmarginal.

LRF skriver i bl.a. Säkert Växtskydd att minst 6 m markanpassat skyddsavstånd ska hållas mot vattendrag (oberoende av om vattendraget utgör råvattentäkt eller inte). I den s.k. Hjälpredan från Greppa Växtskyddet finns rekommendationer för skyddszoners bredd, med hänsyn till vind. Beroende på omständigheterna kan zonen bli 50 m. Enligt LRF:s broschyr Säkert Växtskydd lämnar ca 45 % av lantbrukarna inte skyddsavstånd, trots dessa rekommendationer. Man kan således konstatera att det hittills inte har räckt med rekommendationer, utan att det krävs föreskrifter som reglerar hanteringen av bekämpningsmedel.

Dessa rekommendationer om minst 6 m skyddsavstånd gäller alla vattendrag. För vattentäkter borde större försiktighet tillämpas varför projektgruppen valt att ansätta 20 m.

Djurhållning och växtnäringsämnen

Naturvårdsverkets allmänna råd

"För yrkesmässig hantering av växtnäringsämnen i vattenskyddsområde bör föreskrivas om krav på tillstånd."

Projektgruppens förslag

	Primär skyddszon:	Sekundär skyddszon:
	Nötkreatur under två månaders ålder får ej hållas för bete inom 6 meter från vattendrag eller sjö utan anmälan.	-
	Lagring av stallgödsel eller ohygieniserat slam får inte förekomma utan tillstånd.	Lagring av stallgödsel eller ohygieniserat slam får inte förekomma utan anmälan.
	Spridning av stallgödsel eller ohygieniserat slam inom 20 meter från vattendrag och sjö, samt inom 6 meter från täckdikningsbrunnar får inte förekomma utan tillstånd.	-

Motivering

Inom skyddsområdet är det främst nöt, häst och får som går ute. Grisar och höns vistas inomhus.

Strandbetande djur och gödsel kan vara en källa för vattenburen smitta. Bl.a. kan spridning av cryptosporidium ske.

Cryptosporidium är vanligt i nötkreatur, riskkällan är framförallt kalvar som inte är avvanda, 52-66% är smittade, varav Oocystorna utsöndras via kalvarnas avföring. En infekterad kalv utsöndrar miljontals oocystor per gram avföring, endast ett tiotal räcker för infektion. Varje smittad kalv orsakar därmed ett högt smittotryck. Sjukdomen ses främst i 1-3 levnadsveckan. Cryptosporidium finns främst hos kalvar yngre än tre veckor men även i små mängder hos kor och lamm. Projektgruppen har därför valt att reglera strandbete med nötkreatur under två månaders ålder eftersom de utgör den största riskfaktorn.

Hjälmarens är övergödd, men de höga halterna fosfor och kväve bedöms inte utgöra något stort problem i dricksvattenberedningen. Riskerna för vattenförsörjningen bedöms i stället främst vara förknippade med att det kan förekomma bakterier och parasiter i djurgödsel. Av denna anledning har projektgruppen valt att inte reglera hantering av konstgödsel.

Vad gäller lagringsplatser är det viktigt att dessa är korrekt utformade, så att det inte sker spridning av föroreningar till vattendrag och sjö. Krav på tillstånd i den primära zonen och anmälan i den sekundära zonen medför att kommunen erhåller information om var och hur det lagras växtnäringsämnen samt får möjlighet att ställa krav på åtgärder.

Spridning av stallgödsel nära vattendrag och sjö har bedömts vara en risk för dricksvattenförsörjningen. Regleringen har föranletts främst av att spridning av stallgödsel kan medföra en spridning av patogener till vattentäkten, men även av läckaget av närsalter. Kantzonens bredd har valts utifrån den senare risken. Mycket smala kantzoner kan ge god effekt med avseende på växtnäring. Enligt Vought et al, 1994¹, krävs att skyddszonerna är 10-25 m breda för att uppnå maximal närsaltreduktion. Enligt Skogsstyrelsens rekommendationer² för gödsling vid skogsbruk nära vattendrag är en tumregel att inte gödsla närmare vattenmiljöer än 20 meter och att kantzoner på minst 15-30 meter skall lämnas invid vattendrag med högt värde. Projektgruppen anser det vara rimligt med ett relativt kort avstånd från vattendrag och sjö vid spridning av stallgödsel och ohygieniserat slam och har med ledning av ovanstående förslagit tillståndsplikt inom 20 m. Vidare förekommer spridning av slam exempelvis på ön Valen som projektgruppen ej önskar förbjuda eftersom den är en förutsättning för boende och verkande på ön.

Utöver vattenskyddsföreskrifterna finns det andra bestämmelser som reglerar växtnäringsämnen. Bl.a. finns krav för nitratkänsliga områden, vilka är aktuella för Hjälmarens eftersom en stor del av avrinningsområdet (hela det föreslagna vattenskyddsområdet) tillhör nitratkänsligt område. Kraven innebär t.ex. att spridning inte får ske på tjälad mark.

¹ Vought, L B-M; Dahl, J; Pedersen, C L; Lascoursière, J O (1994). Nutrient retention in riparian ecotones. *Ambio* 23:342-348.

² Henriksson, L (2007). *Skogsbruk vid vatten*. Jönköping: Skogsstyrelsens förlag.

Bestämmelserna finns i Statens jordbruksverks föreskrifter (2004:62) om miljöhänsyn i jordbruket. Projektgruppen förutsätter att dessa krav efterlevs.

Avverkning och upplag av timmer

Naturvårdsverkets allmänna råd

"I föreskrifter för ett vattenskyddsområde bör föreskrivas att primär och sekundär skyddszon permanenta upplag av bark och timmer är förbjudna. I sekundär skyddszon bör upplag från en avverkningssäsong få förekomma. För tillfälliga sådana upplag i primär skyddszon bör föreskrivas om krav på tillstånd."

Projektgruppens förslag

	Primär skyddszon:	Sekundär skyddszon:
	Permanent upplag av bark, flis, spån, timmer och liknande är förbjudna. <i>Undantaget från förbud är:</i> <i>- bark- och timmerupplag med tät täckning.</i>	Permanent upplag av bark, flis, spån, timmer och liknande får inte förekomma utan tillstånd. <i>Undantaget från tillståndsplikt är:</i> <i>- privatpersoners upplag för uppvärmning av den egna fastigheten.</i>
	Permanent bark- och timmerupplag med tät täckning samt tillfälliga upplag av bark, flis, spån och liknande får inte förekomma utan tillstånd. <i>Undantaget från tillståndsplikt är:</i> <i>- privatpersoners upplag för uppvärmning av den egna fastigheten.</i>	-
	Avverkning, annan än med handhållna redskap, får inte förekomma utan anmälan.	-

Motivering

Restriktionsnivån i föreslagen föreskrift motsvarar i stort sett nivån i Naturvårdsverkets allmänna råd (2003:16) om vattenskyddsområden.

Ett vattendrags vattenkvalitet kan påverkas negativt vid lagring av timmer, flis och spån, t.ex. beroende på utlakning av fenoler. Därav bör permanenta upplag av bark, flis, spån, timmer o.dyl. förbjudas i primär skyddszon. Permanent bark- och timmerupplag med tät täckning samt tillfälliga upplag av bark, flis, spån, timmer och liknande regleras så att det finns möjlighet att

ställa krav på skyddsåtgärder vid en tillståndsprövning. På sätt blir det inte i den sekundära zonen förbjudet med exempelvis upplag med GROT som ibland bli liggande mer än en avverkningssäsong. Högarna täcks dock för att torka och för att förhindra att vatten rinner igenom högen och urlakar dem. Upplag av timmer mm medför även en ökad frekventering av lastbilar och andra maskiner innehållande drivmedel etc nära vattendragen. Med regleringen hoppas projektgruppen att fler upplag kommer att förläggas längre ifrån vattendragen.

De risker som avverkning medför är främst förknippade med de maskiner som används (d.v.s. risk för läckage av hydraulolja, drivmedel etc). Därmed kan handhållna redskap undantas. Projektgruppens förslag innebär anmälningsplikt för avverkning i primära skyddsazonen. På så sätt finns möjlighet för kommunen (den nämnd som handlägger miljöfrågor) att ställa krav på vilka skyddsåtgärder som ska vidtas. Med avverkning avses enligt branschens praxis all nedtagning av träd som inte är gallring eller plockhuggning. Anmälningsplikt för avverkning i sekundär skyddsazon ses av projektgruppen inte medföra tillräckligt stor nytta i jämförelse med den arbetsbelastning den kommer att medföra för kommunen (den nämnd som handlägger miljöfrågor).

Avloppsvatten

Naturvårdsverkets allmänna råd

"I föreskrifter för ett vattenskyddsområde bör föreskrivas om förbud mot ytterligare infiltrationsanläggningar för hushållspillvatten och utsläpp av annat avloppsvatten i primär skyddsazon. För sekundär skyddsazon bör föreskrivas om krav på tillstånd för sådana anläggningar."

Projektgruppens förslag

	Primär skyddszon:	Sekundär skyddszon:
	Ändring, som är anmälningspliktig enligt 14 § förordning om miljöfarlig verksamhet och hälsoskydd (1998:899), av avloppsanordning får inte förekomma utan tillstånd.	<i>Samma som i primär skyddszon</i>
	Anläggningar för avloppsvatten, som ej är försedda med larm för bräddning där larmet är vidarekopplat till bemannad larmcentral, är förbjudna. <i>Undantaget från krav på larmanordning är: -enskilda anläggningar dimensionerade för färre än 25 pe.</i>	<i>Samma som i primär skyddszon</i>
	Anläggning för avledning, eller annan hantering, av dagvatten från vägar eller parkeringsplatser får inte inrättas utan tillstånd. <i>Undantaget från tillståndsplikt är: - dagvatten från enskilda vägar -gång och cykelväg -dagvatten från lokalgator utanför detaljplanelagt område -dagvatten från parkeringsplatser med en yta mindre än 100 m².</i>	<i>Samma som i primär skyddszon</i>

Motivering

Restriktionsnivån i föreslagen föreskrift är något lägre än nivån i Naturvårdsverkets allmänna råd (2003:16) om vattenskyddsområden.

Utsläpp av näringsämnen via avlopp medför inte några betydande problem vid dricksvattenframställningen, Problemen är snarare kopplade till att det via avloppsanordningar kan ske utsläpp av andra föroreningar, t.ex. mediciner, läsningsmedel samt bakterier.

Enligt förordning (1998:899) om miljöfarlig verksamhet och hälsoskydd ställs krav på tillstånd för avloppsanordningar till vilka vattentoaletter kopplas, vidare ställs det krav på anmälan för avloppsanordningar för BDT-vatten samt krav på anmälan för ändringar av avloppsanordningar.

Enligt 5 § i ovan nämnda förordning är det förbjudet att, om verksamheten eller åtgärden har beteckningen A eller B, utan tillstånd enligt miljöbalken släppa ut avloppsvatten. Det skulle innebära att det är avloppsvatten från t.ex. U-verksamheter som inte regleras. Projektgruppens resonemang har dock varit att dessa verksamheter är ytterst få (tveksamt om det finns några överhuvudtaget inom området) och att andra krav enligt miljöbalken (t.ex. hänsynsreglerna) är tillräckliga och att ingen reglering avseende ”avloppsanordningar” är nödvändig i de föreslagna skyddsföreskrifterna.

Vidare anser dock projektgruppen att det ska krävas tillstånd för anmälningspliktiga ändringar av avloppsanordningar.

Utsläpp av dagvatten från hårdgjorda ytor såsom vägar och parkeringsplatser kan sprida föroreningar såsom petroleumprodukter och tungmetaller till vattentäkten. Föreslagna föreskrifter om utsläpp av dagvatten påverkar endast nytillkommande vägar och parkeringsplatser, ej befintliga.

Täktverksamhet, andra schaktningsarbeten och muddring

Naturvårdverkets allmänna råd

”I föreskrifter för vattenskyddsområde bör anges att materialtäkt är förbjuden i primär skyddszon. För husbehovstäkter i ett vattenskyddsområde bör föreskrivas krav på tillstånd. Oljespill får ej förekomma. Det bör även föreskrivas att tillfartsvägar till täkter så långt som möjligt vara avspärrade.”

”I föreskrifter för ett vattenskyddsområde bör föreskrivas att schaktningsarbete, t.ex. i samband med vägbyggen eller i annat byggande, och muddring inte får utföras utan tillstånd. För pålning, sponning och underjordsarbete bör föreskrivas om krav på tillstånd i primär skyddszon.”

Projektgruppens förslag

	Primär skyddszon:	Sekundär skyddszon:
	Materialtäkt (grus-, ler-, bergtäkt eller liknande) som inte fordrar tillstånd enligt miljöbalken får inte förekomma utan tillstånd.	-
	Schaktningsarbeten, pålning, spontning och schaktfritt ledningsbyggande inom 10 meter från vattendrag och sjö får inte utföras utan tillstånd. <i>Undantaget från tillstånd är:</i> <i>-Schaktningsarbete i samband med ledningsarbete och vägunderhåll.</i>	-
	Muddring och rensning, i sjöar och vattendrag som anges på fastighetskartan, och som inte är anmälnings- eller tillståndspliktig enligt 11 kap. miljöbalken (exempelvis underhållsrensning) får inte utföras utan anmälan.	Muddring och rensning, i sjöar och vattendrag som anges på fastighetskartan, och som inte är anmälnings- eller tillståndspliktig enligt 11 kap. miljöbalken (exempelvis underhållsrensning) får inte utföras utan anmälan.

Motivering

Projektgruppens förslag till skyddsföreskrift för primär skyddszon gällande materialtäkt har lägre restriktionsnivå än Naturvårdsverkets allmänna råd (2003:16) om vattenskyddsområden, eftersom materialtäkt inte förbjuds. Vad gäller pålning, spontning och underjordsarbete motsvarar restriktionsnivån i föreslagen föreskrift nivån i Naturvårdsverkets allmänna råd. Föreslagen restriktionsnivå för schaktningsarbeten är något lägre eftersom det endast regleras i delar av primär skyddszon.

Föreslagen restriktionsnivå för muddring är något lägre, krav på anmälningsplikt föreslås i stället för tillståndsplikt.

Det bedöms inte vara motiverbart att ansätta förbud för materialtäkt i den primära zonen för en ytvattentäkt som Hjälmarens. Anledningen till att materialtäkt regleras i primära skyddszone är att det ger möjlighet för tillståndsmyndigheten att sätta upp villkor för verksamheten, t.ex. avseende uppställning av fordon, som får ses som en av de större riskerna för vattenförorening med täktverksamhet.

Det är främst om schaktningsarbetet sker i strandkant eller nära vattendrag som det utgör en risk för vattentäkten. Det är därför miljömässigt svårt att motivera att tillstånd ska behöva sökas för schaktningsarbeten, pålning, spontning och underjordsarbete inom både den primära och

sekundära zonen för en ytvattentäkt som Hjälmaren. Därför har projektgruppen föreslagit att tillståndsplikten endast ska gälla i delar inom den primära skyddszone, 10 meter bedöms vara en tillräcklig säkerhetszon för att det inte ska bli några skred ned i vattnet.

Grundtanken till föreskriften var att huvudmannen önskar få kännedom om ev. rensningar och muddringar som genomförs inom vattentäktens skyddsområde. I nuläget är i stort sätt all muddring och rensning, redan anmälnings- eller tillståndspliktig enligt miljöbalken (exempelvis är underhållsrensning undantaget). Muddring och rensning kan påverka vattenkvaliteten avsevärt, bland annat genom grumling, därav föreslås anmälningsplikt gälla även för icke reglerad muddring, i både den primära och sekundära skyddszone.

Eftersom grumling kan påverka vattenkvaliteten avsevärt önskade projektgruppen ansätta tillståndsplikt men har funnit att det inte är möjligt, varför anmälningsplikt har valts. Enligt Naturvårdsverkets broschyr "Miljöhänsyn vid dikesrensningar" kan ett dikningsföretags verksamhet enligt faställd dom inte förhindras eller förbjudas i ett naturreservat. Reservatsföreskrifterna kan inte heller innebära starkare krav på verksamhetsutövaren än vad som anges i tillståndet. Projektgruppens tolkning är att det torde vara samma förhållanden i ett vattenskyddsområde. Vidare anges i Naturvårdsverkets nya handbok för vattenskyddsområde (2010:5) att underhåll av markavvattningsanläggning bör undantas tillståndsplikt.

För ett naturligt vattendrag finns ingen underhållsplikt. Det rensas av den som har behov av att vattenförhållandena består. Ett grävt dike däremot, även om det tagits upp utan tillstånd, är en vattenanläggning, som ska underhållas så att det inte uppkommer skada på allmänna eller enskilda intressen genom ändring av vattenförhållandena (11 kap. 17 § MB). En fastställd dom för en markavvattningsanläggning behöver inte innebära att villkor avseende skyddsåtgärder föreskrivits. Det beror på hur gammal domen är, i de äldre domarna återfinns främst krav på dimensioneringen på diket men i de nyare domarna kan det finnas krav på skyddsåtgärder såsom tider på året när rensningen får utföras. Av denna anledning har projektgruppen inte undantagit verksamheter som har tillståndsprövats enligt 11 kap. miljöbalken från anmälnings- eller tillståndsplikter enligt de föreslagna skyddsåtgärderna (detta regleras i §14b).

Energianläggningar

Naturvårdsverkets allmänna råd

"I föreskrifter för vattenskyddsområde bör anges att i primär skyddszone för ytvattentäkt krävs tillstånd för anläggningar för lagring av och utvinning av värmeenergi ur berg, mark och vatten, uttag av vatten från berg och jord, samt även andra typer av borrhinar som kan påverka vattenkvalitet."

Projektgruppens förslag

	Primär skyddszon:	Sekundär skyddszon:
	Etablering av anläggningar för utvinning eller lagring av värme eller kyla ur ytvatten får inte förekomma utan tillstånd.	-

Motivering

Restriktionsnivån i föreslagen föreskrift är lägre än nivån i Naturvårdsverkets allmänna råd (2003:16) om vattenskyddsområden. Projektgruppen anser att anläggningar för utvinning eller lagring av energi eller uttag av vatten ur jord eller berg ej utgör ett hot mot ytvattentäkten i Hjälmarén. Dessa verksamheter har projektgruppen därmed valt att inte reglera.

Risken med energianläggningar i ytvattendrag bedöms främst vara förknippad med kollektorvätskan. Helst vill man inte ha glykol, utan etanol som vid ett eventuellt läckage utgör en betydligt mindre risk för ytvattentäkten. Om etanol används borde det finnas möjlighet att få tillstånd. Därmed föreslås tillståndsplikt.

Uppställning tyngre fordon

	Primär skyddszon:	Sekundär skyddszon:
	Uppställning längre tid än två dygn i sträck eller över två dygn under en vecka av tyngre fordon får inte förekomma utan tillstånd.	-

Naturvårdsverkets allmänna råd

"I föreskrifter för ett vattenskyddsområde bör föreskrivas att i primär skyddszon transport av farligt gods får ske endast på anvisade transportleder".

Projektgruppens förslag

Motivering

Restriktionsnivån i föreslagen föreskrift för primär skyddszon motsvarar inte nivån i Naturvårdsverkets allmänna råd (2003:16) om vattenskyddsområden.

Uppställning av fordon med farligt gods anses av projektgruppen utgöra en risk som bör regleras. Dock har det under arbetes gång visat sig att det är svårt att reglera det allmänna

vägnätet. Miljöinspektörer har dessutom ingen behörighet att ingripa utan det är polisen som är tillsynsmyndighet. Projektgruppen har därmed landat i att det är lämpligare att reglera farligt gods via lokala trafikföreskrifter.

Begreppet "uppställning" används frekvent bl.a. av Transportstyrelsen och MSB. Med uppställning avses bl.a. parkering för ett längre uppehåll t.ex för rast, mat och vila. Det anses utgöra en risk till vattentäkten med uppställning av fordon och arbetsmaskiner i vattenskyddsområdes primära skyddszon. Läckage av oljor, drivmedel eller andra miljöfarliga vätskor i fordon är en beaktningsvärd risk för vattentäkten. Uppställning under längre tid kräver därav tillstånd. Krav på tillstånd ger miljönämnden möjlighet att reglera såsom att kräva att uppställda fordon har skydd av täckmattor eller liknande eller hänvisa uppställning av fordon till platser där risken är liten för både olyckor och läckage av ämnen som skulle kunna påverka vattenkvaliteten av vattentäkten.

Fordonstvätt

Projektgruppens förslag

	Primär skyddszon:	Sekundär skyddszon:
	Fordonstvätt (inklusive tvätt av arbetsmaskiner och båtar) med avfettningsmedel eller därmed jämförlig produkt, på andra platser än i för ändamålet avsedd tvätthall med olje- eller bensinavskiljare, får inte förekomma utan tillstånd.	Fordonstvätt (inklusive tvätt av arbetsmaskiner och båtar) med avfettningsmedel eller därmed jämförlig produkt, på andra platser än i för ändamålet avsedd tvätthall med olje- eller bensinavskiljare, får inte förekomma utan tillstånd.

Motivering

Det är inte bara är avfettningsmedlet i sig som utgör en risk för försämrade vattenkvalitet utan också de ämnen som "fettas av" från fordon. Det finns ingen anledning att denna verksamhet ska bedrivas inom vattenskyddszon för en vattentäkt utan möjlighet att ställa krav på relevanta skyddsåtgärder.

Miljöfarlig verksamhet

Naturvårdverkets allmänna råd

"I föreskrifter för ett vattenskyddsområde bör anges att i primär skyddszon sådan miljöfarlig verksamhet som innebär risk för förorening av yt- eller grundvatten inte får etableras. I sekundär skyddszon bör föreskrivas om krav på tillstånd för ny anmälningspliktig miljöfarlig verksamhet."

Projektgruppens förslag

	Primär skyddszon:	Sekundär skyddszon:
	Nyetablering av miljöfarlig verksamhet som är anmälningspliktig enligt 2-32 kap. miljöprövningsförordningen (2013:215 och eventuella senare ändringar) får inte förekomma utan tillstånd.	-

Motivering

Restriktionsnivån i föreslagen föreskrift är lägre än nivån i Naturvårdsverkets allmänna råd (2003:16) om vattenskyddsområden, eftersom förbud inte föreslås i primär skyddszon. Anledningen till detta att projektgruppen förutsätter att tillståndsmyndigheten i samband med tillståndsprövning tar ställning till hur riskerna för yt- och grundvatten bäst regleras och därefter föreskriver relevanta villkor.

§13 Kemikalier (ej bekämpningsmedel)

Projektgruppens förslag

	Primär skyddszon:	Sekundär skyddszon:
	Hantering, i större mängd än 50 liter, av lösningsmedel, impregneringsmedel eller andra hälso- eller miljöfarliga kemiska produkter är förbjuden. <i>Undantaget från förbud är:</i> <i>- befintliga anläggningar för utvinning eller lagring av värme eller kyla ur mark och grundvatten,</i>	-

Motivering

Hantering av lösningsmedel, impregneringsmedel eller av andra hälsovådliga eller miljöfarliga produkter i mängder över 50 liter i den primära skydds-zonen, d.v.s där avståndet till råvattenintaget är kort, bedöms utgöra en beaktansvärd risk för vattenförsörjningen.

Undantaget för förbud är "Befintlig anläggning av utvinning eller lagring av värme eller kyla ut mark och grundvatten". Uppskattat innehåller kollektorslangar en större mängd än 100 liter kemikalier. Det är inte rimligt att förbjuda befintliga anläggningar.

Trafik på sjö och vattendrag

På Hjälmarens förekommer i huvudsak fritidsbåtstrafik men även en del yrkesfiske. Båttrafik utgör en risk för vattentäkten, t.ex. genom att utsläpp sker från båtmotorerna och genom att det kan ske utsläpp i samband med tankning (dropp, spill eller olyckor). Från båtmotorer sker utsläpp av bränsle, smörjolja (främst tvåtaktsmotorer) och avgaser i vatten. Generellt ger tvåtaktsmotorer upphov till mer omfattande utsläpp än fyrtaktsmotorer. T.ex. går upp till 30% av bränslet i en tvåtaktsmotor oförbränt vidare ut till vatten och luft (källa: www.snf.se). Läckage från motorbåtar medför att föroreningarna direkt når det öppna vattnet, till skillnad från läckage på land. Det förekommer således ingen barriär mellan läckagepunkten och vattnet.

Projektgruppen hade i ett tidigt skede av processen en önskan att reglera motorbåtstrafik genom val av motorsport och drivmedel. Projektgruppen har dock beslutat att ta bort regleringen av trafik på sjö och vattendrag. Kommunen har för avsikt att istället skicka ut informationsblad om "klokt miljövänligt båtanvändande" för att öka förståelsen för de risker som finns för Arboga kommuns vattentäkt. Anledningen till detta är bl.a. att genomfartsleden för fartyg på Hjälmarens löper genom skyddsområdet, svårigheten i att kontrollera efterlevnaden av olika krav på båtmotorer och bränsleanvändning samt svårigheten att finna alkylatbensin i Hjälmarområdet.

Olyckor på sjö och is samt brand

Det går inte att reglera olyckor på sjö och is via skyddsföreskrifter utan här är det istället viktigt att finns information om hur man ska bete sig vid en eventuell olycka på sjökort och vid hamnar /båtiläggningsplatser.

Tekniska förvaltningen bör informeras vid brand/olycka inom vattenskyddsområde.